

УДК 007:304:655

А. А. Михайлова

ТЕМАТИЧНІ КОНСТАНТИ В ПРЕСІ 1920-х РОКІВ*У статті розглянуто висвітлення у пресі 1920-х рр. питань моралі та виховання нової людини.**Ключові слова: преса, мораль, кохання, шлюб, статеві стосунки.*

Проблема дослідження полягає в ретроспективному огляді преси 1920-х рр., що сприятиме вивченню генези сучасної полеміки щодо питань моралі та статевих стосунків, а також – ширше – ґендерних проблем.

Актуальність зазначеної теми полягає в резонансності контенту преси попередніх десятиліть до численних сучасних публікацій, отже, утворюється поле для конкретно-історичних зіставлень і порівнянь висвітлюваної в пресі парадигми питань, зокрема проблем моралі та виховання.

Друковане слово завжди оперативно фіксує соціально-політичні й морально-культурні проблеми, що в той чи інший час є найбільш цікавими, наболілими, гострими в суспільстві. У 1920–1930 рр. з-поміж численних соціально значущих тем преси увиразнюється, набуваючи статусу своєрідної тематичної константи, тема стосунків між жінкою та чоловіком у суспільстві, тема любові й статевого виховання.

Філософсько-еротичні вчення мислителів кінця XIX – початку XX ст. трансформувалися в дискусію 1920-х рр., яка широко висвітлювалася в періодиці цього періоду, а також модифікувалися в художньо-естетичні концепти української прози цього періоду.

Нова соціальна реальність 20-х рр. XX ст., здавалося, надавала широких можливостей реалізації творчого й інтелектуального потенціалу вільної особистості, формування суспільства, заснованого на загальноприйнятих і раціональних принципах життя. Саме такою ліберальною політикою були позначені зміни в рідчизні міжстатевих взаємин. Заходи, що їх тоді влада запроваджувала в цій сфері, були спрямовані, передусім, проти основних інституцій патріархального устрою – сім'ї і шлюбу як єдиної моральної форми сексуальних стосунків: “Після революції ухвалювали будь-які можливі закони, аби звільнити індивіда від зазіхань сім'ї: про вільні шлюби та розлучення, контрацепцію, аборти на вимогу жінки. Але найважливіше полягало в тому, що жінки і діти мали бути звільнені від панівної економічної влади чоловіка” [14, с. 277]. Проте через ряд причин проголошений принцип свободи у сфері приватного життя найчастіше зводився до вульгарної всездозволеності або не спрацьовував загалом. І в цьому плані має рацію Кейт Мілет, авторка праці “Сексуальна політика”, де вона, говорячи

про сексуальну політику в Радянському Союзі, відзначила: “Населення, яке щойно вдихнуло повітря свободи, не знало, що йому з тією свободою робити, сексуальність (надто серед злиднів, породжених громадянською війною 1918–1922 рр.) набула брутальних форм. Здається, активно поширилась безвідповідальна сексуальність, до якої призвели почасти невігластво та злочин (недоступність для певної частини населення контрацептивних засобів), а почасти несхитність успадкованих поглядів, зокрема, прищеплених уявлень про чоловічу зверхність” [14, с. 281–282].

І тут важливо розглянути такий істотний чинник проблеми вільного кохання, як мораль [5; 8]. Ситуацію, що склалася в царині сексуальної моралі 1920-х рр., І. Ласс, автор праці “Сучасне студентство. Побут, статеве життя” охарактеризував так: “Почався ренесанс у сфері всіх людських стосунків, і замість старої прогнилої моралі, вирощеної на ґрунті ханжества й лицемірства, повинні були з'явитися нові ідеали, які поведуть людство до нових чудових обріїв. Чи могли питання побуту та статевого життя залишитися за межами нищівного впливу революційної бурі, що зруйнувала старі життєві підвалини? Звичайно, ні. Старе було зруйновано вщент, нового ще не збудували” [9, с. 6]. Згадаймо про таке суттєве положення, що людина – “це істота, яка існує тією мірою, якою вона самостворюється певними засобами, що їх не існує в самій природі” [12, с. 15]. Ідеться про культуру як таку систему, за посередництва якої людина набуває дійсно людського обличчя, а головним важелем її поведінки є мораль як засіб упорядкування, що протистоїть хаосу.

Тепер же моральні норми, які тривалий час регулювали міжстатеві стосунки, уже не були основою сексуальної свідомості. Це призвело до появи духовного вакууму, внаслідок чого в суспільстві відбувся зсув у бік діонісійського аспекту культури; упорядкованість заступила ваханалія. У зв'язку із цим у пресі спостерігаємо численні публікації, де питання сексуальних стосунків розглядали з позиції медицини й соціології. Наприклад, у статті доктора З. Гуревича “Статеве життя сучасності”, в якій ідеться про шкідливий вплив “дикого кохання” на психічне та фізичне здоров'я людини тощо [2], зазначену проблему висвітлено саме в такому аспекті. У праці О. Стрильчука та І. Мардерштейна “Сучасний шлюб і полова гігієна” надмірну сексуалізацію суспільства розцінено

як серйозну соціальну загрозу для працюючих. Підкреслено, що “статева вакханалія – велика загроза, а тому статеве питання для пролетаріату – одне із головних питань, що пов’язані з економією класової енергії” [18, с. 46]. Натомість афішоване вільне кохання, що набуло неоднозначного тлумачення в суспільстві, передусім, вимагало свого ідеологічного забезпечення, відповіді на запитання, винесеного в заголовок однієї з публікацій “Разврат ли это?” [15].

Розглянемо безпосереднє джерело інформації – періодику 1920-х рр., що робить прозорим головне питання, навколо якого точилися дебати, а саме: чи є нові моделі сексуальних стосунків моральними? Звичайно, обґрунтування моральності або аморальності у сфері сексуальних взаємин, їх новачності чи застарілості вимагало визначення критеріїв моральності. Ідеологами нової сексуальної політики виступили відомі діячі політичного й громадського Олімпу – О. Коллонтай (діяч міжнародного та російського революційного руху, у 1920 р. – завідувач жінвідділом ЦК РКП(б), А. Луначарський (радянський державний діяч, критик, в 1917–1929 рр. – нарком просвіти, академік АН СРСР, 1930), О. Залкінд (громадський і політичний діяч, психіатр). Їх погляди й підходи до дражливої та актуальної теми свободи/несвободи людини і її етичних орієнтацій відображені на сторінках тогочасної періодику як у програмних статтях, так і в матеріалах дискусій чи принагідних виступах.

Наприклад, у журналі “Молода гвардія” у 1923 р. було надруковано статтю Олександри Коллонтай “Дорогу крилатому еросу”, в якій було сформульоване поняття про “вільне кохання”. Ідеал кохання, на думку авторки, – це “кохання-товаришування”, яке, хоча й апелює до духовно-душевних зв’язків, які є визначальними в стосунках між чоловіком і жінкою, але “особливих” – таких, що були б спрямовані не на “опанування серцем коханої людини цілком і неподільно”, а служили б “класовим завданням у момент боротьби й у момент будівництва комуністичного суспільства” [7, с. 121]. Запропонована в статті логіка пояснила, яким способом почуття закоханості, пристрасті й ніжності можуть прислужитися ідеології пролетаріату: “Звичайно, що в основі “крилатого еросу” теж лежить сексуальний потяг однієї статі до іншої, як і в еросі безкрилому, але різниця та, що в людині, сповненій коханням до іншої людини, прокидаються і виявляються саме ті якості душі, які необхідні для будівників нової культури: чуйність, чутливість, сприйнятливність, бажання допомогти іншому. Буржуазна ідеологія вимагала, аби всі ці якості людина виявляла в стосунках тільки з обраницею чи обранцем серця, з однією єдиною людиною. Пролетарська ідеологія переймається головним чином тим, щоб ці якості були пробуджені й виховані в людині, щоб виявлялися в спілкуванні не тільки з од-

ним обранцем серця, але й у зв’язках з усіма членами колективу.

Але, проголошуючи права “крилатого еросу” (кохання), ідеологія робітничого класу разом з тим підкоряє кохання членів трудового колективу один до одного більш владному почуттю – коханню-обов’язку до колективу. Яким би великим не було кохання, що з’єднує обидві статі, як багато сердечних і духовних зв’язків їх би не пов’язувало між собою, схожі зв’язки з усім колективом повинні бути ще міцнішими і численнішими, ще органічнішими. Буржуазна мораль вимагала: усе для коханої людини. Мораль пролетаріату приписує: усе для колективу” [7, с. 122, 123–124].

Зі слів О. Коллонтай та логіки її публікації можна зробити висновок про те, що почуття кохання активізує позитивні якості й енергію особистості, котрі необхідно (знову примус! – А. М.) використати для реалізації комуністичних проектів. Розгортаючи думку, викладену в статті, відзначимо, що, засуджуючи буржуазну мораль і шлюб, О. Коллонтай водночас пропагувала інше пригнічення й закріпачення почуттів людини, тільки тепер уже у системі “особистість – колектив”. Мало схоже на те, щоб, виголошуючи партійні гасла в такій делікатній сфері, О. Коллонтай – поборниця принципів свободи, рівності та незалежності – усвідомлювала небезпечність своїх поглядів. Скоріше спрацьовувало інше – фанатична віра в майбутнє суспільство, організоване на кшталт Едему, ейфорійна захопленість теоріями про нову людину й цілковито змінений ерос. Наведемо уривок із тексту: “У цьому новому колективістичному за духом і емоціями суспільстві, на тлі радісного єднання і товариського спілкування всіх членів трудового творчого колективу Ерос посяде почесне місце, як переживання, що примножує людську радість. *Яким буде цей новий цілковито змінений Ерос? Найсмівлівіша фантазія безсила схопити його обличчя* (курсив наш. – А. М.)” [7, с. 123].

Це припущення щодо ідеологічних орієнтацій О. Коллонтай підкріплюється думкою О. Матич, дослідниці проблеми утопічної організації побуту 1920-х рр.: “Трактуючи сексуальність із матеріалістичних позицій, нова радянська людина виробила утопічний сексуальний кодекс. Захоплені будівництвом нового світу, чоловіки і жінки підкоряли свої особисті проблеми і задоволення глобальнішим соціальним проблемам” [13, с. 81]. Відповідно до утопічного сексуального кодексу 1920-х рр. набирає подоби соціалістичного колективу й інститут сім’ї, що, відповідно, потребувало нового архітектурного й інтер’єрного дизайну: з’явилися комунальні квартири, кухні, спальні, поліфункціональні меблі тощо. Прикметно, що, дотримуючись колективістської ідеології в трактуванні кохання, О. Коллонтай усунула такий важливий його елемент, як інтимність, дискредитувала приватне життя, натомість спроектува-

вши химерний світ – “соціалістичний рай”, в якому особисте переходить у соціальне, і таким чином статусу повноцінності набуває одна-єдина форма життя – колективна. Так, розробляючи теорію сексуальності, О. Коллонтай, виходячи з ідеологічних, підкорених класовим інтересам позицій, пішла утопічним, примарним (а не життєдайним!) шляхом уніфікації, адже загальновідомо, що в почутті кохання набагато важливішою є інтимність, суверенність, приватність особистого життя.

Сферу сексуальної моралі О. Коллонтай поділила на “крилатий ерос” (почуття і його відтінки) і “безкрилий ерос” (сексуальний імпульс). Виходячи з такої теорії, “крилатий ерос” – критерій, який легітимізує сексуальний акт, без огляду на те, “набирає кохання форми тривалого й оформленого союзу чи виражається у вигляді скороминущих зв’язків” [7, с. 122]. Розчистивши “дорогу крилатому еросу”, “ідеологія робітничого класу значно суворіше і нещадніше буде переслідувати “безкрилий Ерос” (похоть, одностороннє задоволення плоті за допомогою проституції, перетворення “статевого акту” на самодостатній інтерес із розряду “легких задоволень”), ніж це робила буржуазна мораль” [7, с. 122]. Отже, наділивши “крилатий ерос” правом вирішувати долю взаємин між чоловіком і жінкою, зсунувши на маргінес життя будь-якого роду обмеження – традиції, звичаї, матеріальний інтерес, – О. Коллонтай задекларувала право пролетаріату використовувати “безкрилий ерос”, що є хибним за своєю суттю.

Попри захопленість ідеями про гармонійне суспільство, О. Коллонтай дотримувалася феміністичних поглядів на життя. Істотний акцент у її праці зроблено на феміністичні ідеали про рівноправність статей, емансипацію жінки, здійснення яких О. Коллонтай пов’язувала з усталенням нового суспільного устрою, малюючи прекрасну перспективу: “Без сліду щезне, загублена у пам’яті колишніх століть, нерівність між статями і будь-яка залежність жінки від чоловіка” [7, с. 123]. Феміністичні ідеї й настрої знаходили відгук та підтримку серед авторів-чоловіків. Показовою в цьому плані є стаття І. Степанова “Проблеми пола”. Автор критично осмислив ґендерну політику 1920-х рр., яка, на його переконання, розвивалася в напрямі створення умов, “що знову породжували дрібнобуржуазну психіку” [16, с. 2], тобто психологію пристосуванства та закріпачення жінки у зворотному порядку.

Феміністичні ідеї підтримувалися новим урядом шляхом прийняття указів і законів. Формально й почасті реально жінка дістала право на життя поза своїми репродуктивними функціями, на самореалізацію у сферах, які вважалися справою чоловічою: “Було вжито всіх юридичних заходів, щоб забезпечити політичну та економічну рівність жінок із чоловіками. Сексуальну революцію не можна було запровадити законодавчим актом, проте, згідно з указів-

ками Леніна, докладено всіх зусиль, аби зробити реальністю фінансову незалежність жінки та дітей: мали бути засновані дитячі садки та ясла, піклування про хатнє господарство мало стати колективним, щоб визволити жінку від нудної роботи; гарантовано відпустки у зв’язку з народженням дитини, і жінок на рівних із чоловіками підставах мали набирати на роботу, що разом з освітою та всім домашнім клопотом тепер теж мала стати колективною” [14, с. 277–278]. Але вже у 20-х рр. XX ст. втілення феміністичних законів у життя відбувалося хибними засобами, а в 30-х рр. XX ст. вони втратили й законодавчий ґрунт.

Питання моралі, які витлумачував А. Луначарський у статті “Мораль і свобода”, позбавлені утопічного спрямування, яким сповнені погляди О. Коллонтай. Автор і популяризатор ідей у сфері індивідуальної й суспільної моралі, передусім, із пересторогою ставився “до будівництва того, що часто називають комуністичною мораллю”, вважаючи, “...однією із небезпек, що загрожує комунізму на шляху його”, *державну реґламентацию життя*” [10, с. 130]. Мораль сексуальна Луначарським будується на тих самих принципах, що й мораль загалом: “Вільний договір між жінкою і чоловіком, ім’я якому кохання, і якнайменше втручання” [10, с. 134]. Продовжуючи розгортати свої позиції, А. Луначарський твердив: моральними є такі стосунки між чоловіком і жінкою, сутність яких визначається обома статями. Що ж стосується втручання держави у життя її громадян, то, на думку А. Луначарського, юридично реґламентуються тільки ті дії і вчинки, які порушують права людини (незалежно від того, хто це: жінка, чоловік чи дитина) як особистості та громадянина.

У витлумаченні автора статті постала проблема сексуального хаосу, або розпусти, що назріла у зв’язку з тотальною перебудовою суспільного устрою, унаслідок чого людина дістала свободу й “може по-смердяковськи зрозуміти лозунг “усе дозволено” [10, с. 135]. Супроти думки про державне контролювання сексуального життя А. Луначарський сформулював свій підхід і варіант “боротьби” з проблемою “вільного кохання”: “Що ж із цього? Створювати особливу моральну поліцію, армію порятунку з квакерськими засобами пропаганди чистоти? Намагатися реґламентувати той же хаос шляхом своєрідного морального законодавства? Нічого подібного. Виховувати – ось відповідь” [10, с. 136].

Значущим аспектом праці А. Луначарського є акцентований ним розподіл між приватним і суспільним: індивідуальне життя має бути спрямованим на задоволення внутрішніх потреб і зацікавлень. У згаданій статті “Мораль і свобода” зазначено: “За межею виробництва людина *індивідуально* вільна. Вона абсолютно індивідуально облаштовує свій життєвий простір, свій інтер’єр, свої філософські переконан-

ня, свою сім'ю, свій лад у побуті" [10, с. 134]. Таким ліберальним духом сповнені погляди А. Луначарського на державну політику у сфері приватного життя.

Цілковито полярну думку до двох попередніх обстоював психіатр і громадський діяч О. Залкінд. У праці "Революція і молодь" серед пасажів про нове суспільство й роль молоді в його будівництві виділимо таке: "Якщо той чи інший статевий прояв сприяє відмежовуванню людини від класу, зменшує гостроту її наукової допитливості, позбавляє її частини виробничо-творчої працездатності, необхідної класові, – знижує її бойові якості, – геть його. Припустиме статеве життя лише в тому його вигляді, яке сприяє зростанню колективістських почуттів, класовій організованості, виробничо-творчій бойовій готовності, гостроті пізнання" [3, с. 65].

Невідомо, чи написана ця праця на замовлення, чи це такими були тверді авторські переконання, але в ній задокументоване жорстке підпорядкування особистого громадському. Згідно із цією логікою, сексуальне життя не повинно стояти на заваді суспільно-виробничій сфері, класових завдань і почуттів колективістської солідарності трудящих.

Влучно проаналізувала сексуальну концепцію О. Залкінда відома дослідниця Кейт Мілет: "Залкінд, партійний діяч, що перший накреслив ідеологічну лінію відступу від сексуальної свободи, розвинувши теорію "революційної сублімації", прямо покликався на Фрейда. Як лідер консервативного руху з 1923-го по 1936 р., Залкінд сформулював теорію "збереження енергії", дуже подібну до Фрейдівської теорії лібідо; енергія, відібрана від соціалістичних змагань через сексуальність, – це енергія, вкрадена у революції та пролетаріату" [14, с. 280].

У наступній своїй праці "Статеве питання" О. Залкінд розкрив сенс сексуального життя статей, уклавши його в схему з дванадцяти заповідей, які сукупно пропагували впорядковане сексуальне життя з вказівками на його характер, оформленість статевого акту і його кількісні характеристики. Водночас заповіді слід було розглядати як моральний кодекс статевого життя членів комуністичного суспільства.

Особливу увагу привертають дві позиції:

- статевий підбір партнерів повинен будуватися на основі класової, революційно-пролетарської доцільності, а тому в любовні стосунки не повинні вноситися елементи флірту, залицяння, кокетування й інші методи спеціального статевого зваблення;
- клас в інтересах революційної доцільності має право втручатися в статеве життя своїх членів [4, с. 252–253].

Не можна не вловити абсурдності в тлумаченні автором механізму виникнення сексуального бажання між чоловіком і жінкою. Слід розуміти так, що сексуальна зацікавленість спричиняється класовою визначеністю протилежної статі. Звульгаризована й схематична теорія

сексуальності психіатра О. Залкінда знецінювала естетичне значення еротичного життя, його основну функцію, що полягає в радості та насолоді.

У кінці 20-х рр. ХХ ст., як показують соціологічні дослідження того періоду, у масовій свідомості утверджувався погляд на кохання як "інстинкт статевої потреби", "інстинкт відтворення" [6] і поширювалася ідея трансформації сексуальної енергії в соціальну [1]. Отже, актуалізувалася проблема "поняття кохання" і його місця в житті людини. Найбільш поширені погляди на проблему "поняття кохання" акумульовані в праці А. Стратоницького "Питання побуту у комсомолі" (1926): "Нарешті, про саме поняття кохання. Багато хто питає у записках, чи існує кохання, чи повинне воно мати місце у наших рядах?"

У кожній людини у певному віці з'являється статевий потяг до представника іншої статі, що обумовлено фізіологічним розвитком людини, відомим положенням залоз внутрішньої секреції. Ось такий статевий потяг, як правило, і називають любов'ю. Кохання ж як якогось особливого почуття, як дивного переживання, звичайно ж, не існує зовсім, або воно існує лише в уяві старих панн і наївних інституток. Як ми, комуністи-комсомольці, повинні розглядати "любов", як слід підходити до цього питання? Відповідь зрозуміла. Любов – справа дуже велика в особистому житті кожної людини, але не головна. Головне – це революція, ідея, боротьба" [17, с. 61].

Проти спрощеного й вульгаризованого розуміння кохання як "голого" інстинкту природи, запрограмованого на продовження роду, виступив А. Луначарський у праці "Про побут" (1927): "Той народ, який скаже, як наші комсомольці, що кохання – це звичайне голе розмноження, цей народ приречений. У нього немає життєвої сили. Він – старий, що втратив справжнє почуття кохання, його урочистості, його краси, його сили... У статевому житті виявляється не лише природа, а й привнесена культура, чи то вона піднесена, чи низька..." [11, с. 72, 74]. Вищенаведені дискусії навколо проблеми змісту кохання свідчать на користь того факту, що в кінці 20-х рр. ХХ ст. закладався ґрунт для десацралізації любові.

Висновки. Еротичну свідомість 1920–1930-х рр. можна закономірно назвати "враженою свідомістю", оскільки за короткий час змінювалося уявлення про кохання, його роль, форму тощо. "Крилатий ерос" початку 20-х рр. ХХ ст., що легітимізував чуттєвість і дав свободу сексуальним стосункам, швидко прибрав шати "інстинкту природи", мета якого – продовження роду. При цьому сексуальна діяльність набувала правочинності в межах шлюбу, возвеличувалася нуклеарна сім'я, що становить базис будь-яких авторитарних режимів.

Список використаної літератури

1. Гельман И. Половая жизнь современной молодежи / И. Гельман. – Москва : Госиздат, 1925. – 137 с.

2. Гуревич З. Полове життя сучасності в світлі соціальної гігієни / З. Гуревич // Червоний шлях. – 1927. – № 5. – С. 128–141.
3. Залкінд А. Революція и молодежь / А. Залкінд. – Москва : Изд-во Коммунистического Университета им. Я. М. Свердлова, 1924. – 122 с.
4. Залкінд А. Половой вопрос / А. Залкінд. – Москва, 1930. – 276 с.
5. Зубец О. П. “Одной любви музыка уступает...” / О. П. Зубец // Этическая мысль : науч.-публицист. чтения. – Москва : Политиздат, 1990. – С. 89–103.
6. Кетлинская В. Жизнь без контроля / В. Кетлинская, В. Слепков. – Москва ; Ленинград, 1929. – 159 с.
7. Коллонтай А. Дорогу крылатому эросу / А. Коллонтай // Молодая гвардия. – 1923. – № 3. – С. 111–124.
8. Кон И. С. Сексуальность и нравственность / И. С. Кон // Этическая мысль : науч.-публицист. чтения. – Москва : Политиздат, 1990. – С. 58–88.
9. Ласс И. Современное студенчество (Быт, половая жизнь) / И. Ласс. – Москва ; Ленинград : Молодая гвардия, 1928. – 127 с.
10. Луначарский А. Мораль и свобода / А. Луначарский // Красная новь. – 1923. – № 7. – С. 130–136.
11. Луначарский А. О быте / А. Луначарский. – Москва ; Ленинград, 1927. – 189 с.
12. Мамардашвили М. Необходимость себя / М. Мамардашвили. – Москва : Лабиринт, 1996. – 432 с.
13. Матич О. Суэта вокруг кровати (Утопическая организация быта и русский авангард) / О. Матич // Литературное обозрение. – 1991. – № 11. – С. 80–84.
14. Мілет К. Сексуальна політика / К. Мілет ; пер. з англ. У. Потятиник, П. Таращук. – Київ : Основи, 1998. – 619 с.
15. Скворцов С. Разврат ли это? / С. Скворцов // Смена. – 1927. – № 8. – С. 6.
16. Степанов И. Проблемы пола / И. Степанов // Правда. – 1923. – 7 апреля. – № 77. – С. 2.
17. Стратоницкий А. Вопросы быта в комсомоле / А. Стратоницкий. – Ленинград : Прибой, 1926. – 168 с.
18. Стрильчук О. Сучасний шлюб і полова гігієна / О. Стрильчук, І. Мардерштейн // Життя і революція. – 1925. – № 3. – С. 46–49.

Стаття надійшла до редакції 07.08.2014.

Михайлова А. А. Тематические константы в прессе 1920-х годов

В статье рассматривается освещение в прессе 1920-х гг. вопросов нравственности и воспитания нового человека.

Ключевые слова: *пресса, нравственность, любовь, брак, половые отношения.*

Mykhailova A. The Thematic Constants in the Press of 1920s

The issue of new person's morality and upbringing in mass media of the 1920s is under study in the article. The period of the 1920–30s is distinguished by the focus on some socially urgent issues, among which are the issue of “man-woman” relations in the society, the issue of love and sexual upbringing that were becoming of specific thematic constant matter in back then.

Scholars' philosophical and erotic studies of the end of the 19th – the beginning of the 20th centuries resulted in the 1920s discussion, widely covered in those days' mass media. The authorities' liberal policy concerning sexual relations was under coverage in printed mass media. The events, initiated by the authorities in this sphere, were against the main institutions of patriarchal state, eventually against family and marriage as a single moral form of sexual relations. Widely publicized free love, while not having the strict meaning in that society, firstly demanded its own ideological background. The ideological founders of the new sexual policy were well-known people of political and social sphere, such as O. Kollontay, A. Lunacharskiy, O. Zalkind. Their views and approaches towards discussible and urgent issue of human's freedom/non-freedom and his/her ethical directions were controversial. O. Kollontay divided the sphere of sexual morality into “wing Eros” (feeling and its shades) and “wingless Eros” (sexual impulse). Giving “wing Eros” the right of deciding the “man-woman” relations and avoiding any kind of limits, O. Kollontay declared proletariat's right for destroying “wingless Eros”, which was false in itself.

A. Lunacharskiy stood against the state's policy of regulating life. He stressed on the necessity to build sexual morality due to the regular principles of building general morality. O. Zalkind developed his theory of “revolutionary sublimation”.

The 1920s' discussions on the issues of the meaning of love in mass media resulted in the initiate stage of de-sacralizing love. The new reality shaped the utopian mode of life, but the new Soviet human shaped the new utopian sexual code, due to which men and women solved their personal problems and pleasures according to the global social problems.

Key words: *the press, morality, love, marriage, interrelation of sexes.*